

Ez alkalommal rovatunkban egy kutatás empirikus anyagából közlünk három interjút. A kutatás résztvevői – Fehérvári Anikó vezetésével – az oktatási és szakképzési irányítási rendszer működését szeretnék feltárni, különös tekintettel az érdekképviseleti szervezetekre, az érdekegyeztetés és konzultációk intézményrendszerére és az oktatásügyi nyilvánosság kérdéseire. A feltárás egyik módszere a mélyinterjú volt. Összesen száz interjú készült országos szinten illetve köztes igazgatási szinteken működő szereplőkkel, valamint helyi szintű döntéshozókkal és döntés-előkészítőkkal. Az itt megjelentetett interjúk az eredeti szövegek autorizált, rövidített, szerkesztett s részben javított változatai. Az eredeti interjúk 2010 áprilisában készültek a Database Kft. közreműködésével. A kutatás a TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002 „21. századi közoktatás fejlesztés, koordináció” című kiemelt projekt keretében valósul meg.

Interjú Benedek Andrással, a Magyar Szakképzési Társaság elnökével

Educatio: Pár szóval kérem, mutassa be a Magyar Szakképzési Társaságot: Mikor alakultak, milyen céllal jöttek létre? Kiket tömörítenek, milyen szolgáltatásokat nyújtanak számukra?

Benedek András: A Társaság a 80-as évek végén született, a kor szellemét mutatja, hogy éppen 1989. október végén. Akkoriban a felnőttképzésben jelentős reformfolyamatok zajlottak, és felnőtt képző intézmények sokasága formálódott a legkülönbözőbb ágazatokban. Mi a szakképzésben már tapasztaltak voltunk, így levéllel fordultunk számos kollégánkhoz, hogy az egyesülési formát kihasználva tartsunk egy találkozót a Műgyetemen. Meglepő módon több mint százán eljöttek erre a találkozóra és ott helyben megszületett a szándék, hogy Magyar Szakképzési Társaság néven kezdeményezzük ennek az egyesületnek a létrehozását. A hat alapító vagy kezdeményező között volt Biszterszky Elemér (ő volt az első megválasztott elnök), Méhész Lajos, aki az Egressy Szakközépiskolát vezette akkor, Bihari Pál, aki a fővárosi szakképzés vezetésében vett részt. Köztük volt az a Kovács Balázs, aki sokáig a Paksi Atomerőmű alternatív szakképző intézményét vezette. Még benne volt egy veszprémi igazgató, és jómagam. Remélem, nem hagytam ki senkit. A társaság néhány hónap alatt aztán több száz fővel bővült; döntően a szakképzéssel gyakorlatban foglalkozó embereket tömörített.

Ami a célkitűzéseinket illeti, kezdettől fogva egy olyan szakmai szervezetként határoztuk meg magunkat, amely elkülönül az államtól, vagyis: nem állami támogatásból tartja fenn magát, hanem az egyéni és intézményi tagok közreműködésével. Másfelől pedig kifejezetten a fejlesztésre elkötelezett szervezetként jöttünk létre, ami kifejeződik a meglehetősen széles tagozati struktúrában is. Abban a tekintetben változott a felfogásunk, hogy a 2000 Ft-os szimbolikus tagdíjon felül, amiben a Szakképzési Szemle kiadása is ben-

ne van, mi is pályázunk forrásokra a szakmai programjaink megvalósításához, de lévén, hogy ezek a finanszírozási források valamennyire az államhoz kötődnek, azt a deklarált célunkat, hogy „az állammal nem fogunk semmiképpen együttműködésre törekedni” az élet egy kicsit átírta.

E: Mi volt az oka annak, hogy ennyire izolálni próbálták magukat az állami apparátustól?

B. A.: Ez egy paradoxon, hiszen az állam voltaképpen igényelte a szakembereket, nem beszélve arról, hogy az alapítók között állami oktatási intézmények vezetői voltak. Az államtól való függetlenség azt jelentette, hogy az állami szakképzési politikával szemben kritikusok voltunk. Kezdetektől fogva jelen volt egy olyan elképzelés (én is ezt képviseltem), hogy az állam nem jó gazdája a szakképzésnek. Az állam közreműködése meglehetősen korlátos; az igazi jó szakképzést csak a gazdaság bázisán lehet kialakítani. Az egyik nyilván elkötelezett a nevelés ügyei iránt, a másik pedig sokkal pragmatikusabb, és a foglalkoztatási szempontokat a tényleges gazdaságpolitikai célok mentén határozza meg.

A Társaság megpróbálta a véleményét úgy artikulálni, hogy érezhetően eltérő hangja legyen, mint a hivatalos állami megnyilvánulásoknak. Tette ezt egy olyan időszakkban, amikor az állami struktúra alapvetően átalakult. Tavasszal megtörtént a szabad választás, új kormányzati struktúra alakult ki, s ebben kellett a szakképzés helyét megtalálni – ami a Magyar Szakképzési Társaságnak viszonylag hamar sikerült. Az első nagy szakképzési konferenciánkon, amit Szekszárdon tartottunk, hihetetlen erők mozdultak meg. Közel ezren vesznek részt, óriási reformhangulat volt, kemény viták, valós konfliktusokat kitárgyaló szekció- és plenáris ülések zajlottak, tehát a társaság ráérezett valamire, amit más nem tudott pótolni.

E: Milyen konkrét eredményeket értek el?

B. A.: Fontos eredménynek tekintem, hogy azokra a nyitott kérdésekre, amelyek aztán fejlesztési prioritásokká váltak, a Társaság válaszokkal tudott szolgálni. Olyan kérdésekről volt szó, mint hogy milyen viszonya lesz a közoktatásnak és a szakképzésnek, hogy az a munkamegosztás, amely a szakképzést kivitte egy munkaügyi, foglalkoztatáspolitikai miliőbe, miként fog működni, hogy a gyakorlati képzőhelyek megszűnése miatt kialakult válsághelyzetet milyen módon lehet kezelni stb. stb. E kérdések megvitatásában a Szakképzési Társaság egyike lett azon szakmai egyeztető fórumoknak, vitapartnereknek, akiknek javaslatai beépültek a fejlesztési koncepciókba.

A másik konkrét eredmény az oktatáspolitikai-szakképzéspolitikai döntések előkészítésén túl, hogy megindultak az első nemzetközi projektek. Az első komoly Phare-programot a Magyar Szakképzési Társaság hajtotta végre. Az volt az elképzelésünk, hogy az iskolaigazgatók egy csoportja egyszerre több európai országban 2–3 hét alatt látogasson végig oktatási intézményeket, döntő módon szakképző intézményeket. Ennek köszönhetően a szakképzésben nagyon hamar kialakulhattak testvériskola-kapcsolatok osztrák, német, holland vagy francia iskolákkal. Az iskolaigazgatók úgy tértek vissza, hogy önbizalmat adhattak a kollégáiknak, mert pedagógiai, szakmai szempontból nem volt olyan rossz a helyzet. Lehet, hogy infrastrukturálisan voltak/vannak lemaradások, ugyanakkor komoly szakmai identitást képvisel a magyar szakképző rendszer.

Az említett szekszárdi találkozón egy nemzetközi szakképzési konferenciát tartottunk, ahol Kelet és Nyugat találkozhatott. Kifejezetten kelet-nyugati szakképzési találkozót szerveztünk, mivel több nyugat-európai intézmény is kapcsolódni akart a Társasághoz. A másik a kutatói háttér: a CEDEFOP-ot [Európai Szakképzés-fejlesztési Központ – a szerk.], ha jól emlékszem, 1974-ben Berlinben hozták létre. A magyar kutatók egy része már kapcsolatban volt a CEDEFOP-al, amikor szerveztek egy olyan találkozót, ahol a mi

feladatunk volt, hogy a kelet-európai és nyugat-európai országok szakképző intézményeit összehozzuk. Hogy mást ne mondjak, ebből a felismerésből alakult ki, hogy Magyarországon is kell egy nemzeti szakképzési intézetet.

Tehát egyrészt voltak dokumentumok, melyek talán kevésbé voltak utópiákkal terheltek, mint a politika, másrészt, hihetetlenül aktívak voltunk, részben a nemzetközi támogatás jóvoltából. Ez mind a mai napig elvileg létezik. Az már más lapra tartozik, és bizonyos szempontból személyes kudarcnak élem meg, hogy a hazai hagyományokat követve a szakképzési struktúra széttagolt maradt. Így lett külön agrár-szakoktatási intézmény, az egészségügy is létrehozta a maga szakképző intézményét, akkoriban még az ipari jellegű dolgok is erősebbek voltak. De ami lényeges – bár a struktúrában nem sikerült egy integráltabb dolgot alkotni –, mindenhol olyan vezetők voltak, akik a Magyar Szakképzési Társaság céljait, működési formáját elfogadták. Létrejött egy szakmai informális háló, nem tudatosan szerveztük, de létrejött és működött.

E: Mi a véleménye arról, hogy az oktatás területén megannyi konzultatív testület működik. Kell ennyi testületnek lennie, vagy egy részét le lehetne építeni?

B. A.: Amit én jobban ismerek, az nyilván a szakképzés körül kialakult testületi formák, melyeknek vannak centrális elemei és vannak regionális vagy területi elemei. Én úgy vélem, hogy önmagában az a tény, hogy a szakképzési törvénnyel együtt létrejött egy Országos Szakképzési Tanács, azért is fontos, mert arra a kényes kérdésre, hogy jelentős döntéseket milyen módon lehet előkészíteni, választ adott. Bár az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak is van szakképzési bizottsága, komoly vita tárgya volt, hogy miképpen viszonyul ez adott esetben azokhoz a struktúrákhoz, amelyek menet közben létrejöttek. '96 körül sikerült egy olyan modus vivendit kialakítani, hogy most már egymás mellett létezhetnek ezek a dolgok, de az igazi szakmai vita az volt e mögött, hogy a tripartit struktúrák a szakképzésben képesek-e működni. Nekem az volt az akkori álláspontom, de ma is az, hogy nem igazán, lévén, hogy Magyarországon a gazdaság nem igazán gazdája a szakképzésnek. Ha gazdája lenne, akkor lehet, hogy tripartit struktúrákban az ágazati érdekegyeztető bizottságokban is el lehetne dönteni dolgokat, mint ahogy a világ is a felé halad, hogy ezek az ágazati bizottságok azok, amelyek a szakmai képzéseknek a rendjét, a szakmák, foglalkozások fejlődését bemutatják. Hozzá kell tennem, hogy Európa-szerte, és világszerte is, kb. az ezredforduló után ért meg ez a folyamat. Magyarországon nagyon kevés ágazatot tudok felsorolni, ahol ilyen jellegű mozgások léteznének. Sőt, általában az ágazatoknak a léte ezzel a sajátos privatizációs történettel nem igazán kontúros. Az összes gazdaság színterén működő iskola inkább problémákkal küszködik, mintsem, hogy prosperáljon.

Ami különösen érdekes Magyarországon, az a kamarák léte. A szakképzési törvény a jogtörténetben is egy érdekes konstrukció, mert '93-ban úgy fogadták el, hogy be volt építve néhány olyan kamarai jogosítvány, amelyre vonatkozóan csak '94-ben lett törvény. Ugyanakkor a '94-es törvény még egészen '98-ig egy olyan kamarai rendszerben gondolkodik, ahol kötelező kamarai tagság van. Ennek a konzekvenciái a szakképzésben óriásiak lehetnének, ha lennének. De a dolog újra csak változik, megszűnt az önálló kamarai tagság, ennek ellenére a kamara folyamatosan erősödik, sőt, az állam tudatosan ad át neki feladatokat. Hozzá kell tennem, hogy én személy szerint is elkötelezettje vagyok ennek a folyamatnak. Szakmailag is helyeslem, ha az állam átad a civil szférának feladatokat. Kíváncsian várom a következő hónapokat, hogy a kamara – most szemmel láthatólag még erősebb háttérrel – mire fog jutni ebben a dologban.

E: Ön hol szabná meg azt a határvonalat, ameddig a politika befolyásolhatja az oktatást? Azt hiszem ebben nagyon fontos kérdés maga a finanszírozás.

B. A.: A kérdés komoly, súlyát és hatását tekintve, és nagyon nehéz lenne azt mondani, hogy a politikának ki kellene vonulnia a szakképzésből. Most folyamatosan a szakképzésről beszélünk, de azért menjünk vissza az elejére, az alapképzéshez. Ebben az államnak, véleményem szerint, hihetetlen nagy szerepe van, kezdve a Gyes/Gyed intézményének kezelésétől az óvodáztatásnak a mindenki számára biztosított elérésén át az alapiskoláztatásnak az esélyegyenlőséget meghatározó jellegéig. Az alapiskoláztatásnál ez egy olyan séma, amit bizonyos szempontból rávetíthetünk a szakképzésre is. Az első szakmához jutásnak a biztosítása, a kötelező iskoláztatás és az olyan típusú garanciák összekapcsolása, hogy senki ne hagyhassa el az oktatási rendszert iskolai végzettség vagy befejezett szakmai képzés nélkül – ebben az államnak a jogi, finanszírozási feltételek vonatkozásában megkerülhetetlen felelőssége van. De ha az állam nem teszi közzé a lemorzsolódási adatokat, különösen a szakmunkásképzés esetében, nem megy utána azokban a hátrányos helyzetű térségekben a gyerekeknek, akik nem járnak iskolába, ez a felelősség elporlad. Tehát, visszatérve a szakképzésre, úgy vélem, az államnak meghatározó szerepe van egyrészt a jogi és pénzügyi feltételek megteremtésében, azoknak a hátrányos helyzetű csoportoknak a támogatásában, amelyek a munkaerőpiacról kiszorulnak vagy a munkaerőpiacra való visszajutásokat meg kéne könnyíteni. Ugyanakkor az államnak a szakképzés mindennapi szintjére olyan mértékben nem szabadna bediffundálnia, ahogy teszem azt, az OKJ-vizsgák szervezésével, a tanulói adminisztrációnak a túlbonyolításával, vagy a támogatási politika centralizációjával tette. Miközben egy nagyon fontos eszköze volt a magyar szakképzés dinamizálásának a szakképzési hozzájárulás, az utóbbi néhány évben oly mértékben bürokratikus lett a rendszer és oly mértékben centralizált, hogy éppen gátjává vált és csak a konfliktusokat erősíti.

E: Mit vár most az új kormánytól?

B. A.: Ha a Szakképzési Társaság szemével nézem a dogot, akkor nyilván egy korrekt partnerséget. Mi soha nem kértünk döntési lehetőséget. Tehát, ami általában a szociális partnereknél mindig kényes téma, hogy ők vétő-jogokhoz, meg egyebekhez ragaszkodnak, a minimálbér megállapításától kezdve a sztrájkig, az a mi esetünkben nem áll fenn. A Magyar Szakképzési Társaság minden esetben a szakmai kommunikációt igényelte. A szakmai kommunikációt tegyük transzparenssé, vigyük nyilvánosság elé, ezért működtetjük a sajtónkat, ezért vannak rendezvényeink, ezért hívjuk meg adott esetben a közpolitika szereplőit. Ennél többre nem vállalkozunk.

E: Honnan szerzik be az információikat?

B. A.: A gyakorlatból. Soha nem úgy vetődik fel a kérdés, hogy hívjuk el X. Y.-t, aki döntéshozó pozícióban van, és ő mondja el, hogy merre van az arra. Hanem általában úgy vetődik fel, hogy érzékelünk problémákat, erre mi tematikailag felkészülünk, és a tematikához egyrészt megnyilvánulásokat várunk, illetve azt éljük meg sikerként, amikor a kérdésekre választokat is kapunk. Tehát az élet diktálja a dolgokat. Annak az információnak van relevanciája, amely a gyakorlatból jön.

E: A szakképzésre, de akár az oktatásra vonatkozóan van átfogó koncepciójuk? Milyen főbb elemekből áll?

B. A.: Koncepciónk részben volt, a programunkban pedig mindig voltak olyan elemek, amelyek a szakképzés szerkezetével függtek össze. Sokáig elég frekvenciát volt a felsőfokú szakképzés. A '90-es évek közepén nagyon frekvenciát téma volt az új szakképzési modell, hiszen e mögött egy infrastrukturális fejlesztés is megjelent, de lényegesebb, hogy egy

komplex pedagógiai program alakult ki. Az utóbbi évtizedben visszatérő téma a felnőttképzés, ide tolódott át a szakképzés is. Annyira diverzifikálódott a rendszer, hogy a kérdésre válaszolva: azért nincs átfogó koncepciónk, mert nincs univerzális séma. Az ország keleti régiójában egészen más problémákkal kell szembenézni, mint a nyugatiban, aztán az északi régióban ott van a roma felzárkóztatás, ami nemcsak szakképzési probléma...

E: Van remény arra, hogy a következő oktatáspolitikában ezt a differenciáltságot kezelni fogják?

B. A.: Úgy vélem, hogy ehhez nyugodtabb társadalmi közéletet kellene kialakítani. A különféle pályázati struktúrák mögött ügyeskedések vannak, az a lényeg, hogy ki nyeri meg a pénzt, ki tudja formálisan teljesíteni a vállalt feladatokat. A felnőttképzésben szegény munkanélküli már az ötödik OKJ-szakmáját szerzi meg – de állása ettől még nem lesz. Ilyen hisztérikus közegben a remény még távol van, de nem elérhetetlen távolságban. A '90-es években mi Európában egy ilyen „bezzeg” szakképzés voltunk. A '90-es évek végén ez megtört; akkor azt érzékeljük, hogy szépen leállnak a világbanki programok, helyettük más, új programok indulnak, ezekben az európai fejlesztési programok pedig nem vagyunk mások, sőt... Hihetetlen forrásbőség van, és ennek ellenére a magyar közvélemény elégedetlen, nagyon negatívan ítéli meg a szakképzést, és ami különösen szomorú, hogy a nemzetközi statisztikák szerint is sokkal rosszabb lett a helyzetünk. El kell ezen gondolkodni és levonni a konzekvenciákat.

E: Mit gondol, hogyan jutottunk el idáig, hiszen Ön a másik oldalon is ült-állt már?

B. A.: Én politikus sosem voltam, nem is volt ilyen ambícióm, de kétségtelen, hogy köztiszt voltam. Köztisztviselőként a magyar oktatáspolitikát számos döntését, intézkedését problémásnak találtam. Voltaképpen azok a liberális fordulatok, amelyek a törvényhozásban látszólag kedvező helyzetet hoztak, mint pl. a tankötelezettség meghosszabbítása, az alapvizsga jogi bevezetése, gyakorlatilag elszabotálódtak. Magyarországon több mint tíz évig életben volt egy jogi formula, miszerint 16 éves korban egy alapműveltségi vizsgával kell megpróbálni egy szintre hozni az embereket. De ez nem történt meg! A különféle iskolafejlesztési programok elmentek az infrastrukturális fejlesztések irányába, érthető, hogy akkor a pedagógusképzéssel, a belső tartalommal nagyon keveset foglalkoztak, ez széthúzta az iskolákat, az iskola szabad választása ezeket a folyamatokat felerősítette, a szakmunkásképzés 16 éves kor utánra való helyezése pedig tönkretette magát a szakmunkásképzést. A foglalkoztatáspolitikába nagy nehezen beágyazott szakképzés végül visszakerült az oktatáspolitikába, hogy ott a perifériára szoruljon. Mindeközben más országokban pontosan ellentétes folyamatok zajlottak.

E: De ezekre miért kerülhetett sor? Gondolom, hogy ilyenkor a szakértői testületek a szakmai grémium tiltakozik, legalábbis nem támogatja ezeket a javaslatokat.

B. A.: Ez egy nehéz kérdés. A fő tendenciák vonatkozásában ugyanis azt látjuk, hogy a szakképzésre fordítható fejlesztési források dinamikusan nőttek. Ráadásul egy olyan tendencia is megfigyelhető, 1997/98-tól, hogy egyre több cél ráakasztható erre a rendszerre. Néhány konkrét példa: A '90-es évek vége felé több mint egymilliárd forintos alappal alapítványt hoztak létre a távoktatás fejlesztésére, ami különféle okok miatt utána szépen beintegrálódott a szakképzési rendszerbe. Az Apáczai Közalapítványt teljes egészében szakképzési forrásból hozták létre. A gimnáziumi informatikaoktatást, a felsőoktatásnak különféle elemeit, sőt, ma már a közoktatási intézményrendszer működtetését is szakképzési fejlesztési forrásokból finanszírozzák, aminek érdekes módon a forrásbővülése folyamatos. S akkor még nem érintettem egy szent tehenet, amit én is kíváncsian nézek, a TISZK-et

[Térségi Integrált Szakképző Központ – a szerk.]. A TISZK egy óriási infrastrukturális fejlesztési program, de nincs meg mögötte a szerves beépülés a szakképzési rendszerbe.

Tehát általában nem tudtuk még igazán ezt az EU működési módot feldolgozni. Hiszen ennek a működési módnak lényeges eleme, hogy itt projekteken keresztül lehet fejlesztési forrásokhoz jutni. Azt kevésbé látják, hogy ezek a források a hazai hozzájárulás visszaosztását jelentik. Ez a hazai hozzájárulás pedig annak a politikának az eredményképpen vált befizethetővé, hogy az intézmények működtetését a „majd a fejlesztésekkel kompenzál-tok” alapon visszavették. Egy olyan forrás-struktúra átrendeződés ment végbe az utóbbi 6–8 évben, ami azt eredményezte, hogy a gyengék még gyengébbek lettek, az erők pedig esetenként nem biztos, hogy a leghatékonyabban használják fel ezeket a forrásokat.

E: Mennyire elégedett a konzultatív testületek jogosítványaival? Egy párat kiemelhetünk, ha gondolja.

B. A.: Itt mindig az a kérdés, hogy miben van ezeknek a testületeknek döntési jogkörük, és miben véleményezési jogkörük. Voltaképp a testületek belső logikája általában úgy működik, hogy minél erősebb jogosítványokra törekednek. Ugyanakkor a felelősség elve ennek értelemszerűen határt szab. Én személy szerint meggyőződéssel vallom, hogy ezek a testületek nem feltétlenül döntési jogkörrel kell, hogy rendelkezzenek. Ebben a kérdésben bizonyos szempontig konzervatív vagyok, még akkor is, hogyha most nem az állam oldaláról nézem a dolgot. Úgy vélem, hogy az egy jó testületi logika, hogyha egy megosztott véleményrendszerrel, főleg, amikor nagyon sokszínű érdekek vannak egy testületben, a döntéshozónak megvan az a józan mérlegelése, hogy kivár, és nem kötelezi el magát egyetlen részérvek, hanem hagyja a dolgokat továbbmenni addig, amíg valamiféle konszenzus nem alakul ki. Amikor a konszenzus megvan, akkor deklarálja a döntést. Amennyiben részérdek mentén jár el, akkor beépít a rendszerbe feszültségeket, amikor a testület ellen dönt, akkor megóhatatlanul egy olyan konfliktust hoz létre, amit nagyon nehéz feloldani.

Cél lehet egy olyan típusú mechanizmust kialakítani, ahol a testületek képesek szakmai konszenzusra bizonyos kérdésekben, majd ezt követően a hatalom azt mondja, hogy én hozom meg a döntést, ezért már vállalom a felelősséget. Akkor itt a felelősségnek két oldala van. Egyrészt van egy szakmai felelősség, másrészt egy operatív felelősség, ami az ezzel kapcsolatos pénzügyi, adminisztratív dolgokra terjed ki.

E: A képviselői szervezeteknek, a szakmai szervezeteknek és a kormánynak milyen a kapcsolata? Mennyire hangsúlyosak a véleménynyilvánítások?

B. A.: Én egy szakmai szervezetnek vagyok a vezetője, de azt kell mondanom, hogy az érdekképviselői logikához is próbálok kapcsolódni. Konkrétan a Gyáriparosok Országos Szövetségével vagyunk kvázi társult tagok egy puhább struktúrában, ami azért lényeges, mert pl. a munkavállalókkal érdekes módon nem alakult ki egy ilyen típusú együttműködés. A legelején még a régi-régi Magyar Kereskedelmi Kamarának voltunk társult tagjai, de a tagsági lét mellett és elismerve azt, hogy folyamatosan hívnak minket a rendezvényeikre, azt kell mondanom, hogy az adott szövetségben a szakképzési politikára nem tudunk érdemben hatást gyakorolni. Ezt tudomásul vettük. A szakmai szervezetekkel relatíve jó a kapcsolatunk, az érdekképviselőkkel azt kell mondanom, hogy kevésbé érdemi. A kormányzati struktúrájánál pedig egy nagyon érdekes helyzet van: a horizontális kapcsolatok fontossága mellett azért minden szervezet igyekszik külön-külön a kormánnyal is kialakítani valamilyen kapcsolatot. Vagy azért mert úgy érzi, hogy a konfrontációval válik ismertebbé (vannak ilyen stratégiák is), vagy azért, mert voltaképpen úgy érzi, hogy az együttműködésnek kölcsönösen lehetnek előnyei. Tehát a kormánnyal való kapcsolat minden szervezet számára alapkérdés.

E: És a kormányzat részéről általában meghallgatásra találnak?

B. A.: Minden esetben. Itt a következőt kell látni: ügyeket elintézni igazán akkor lehet, hogyha az ember írásba foglalja, és eljuttatja a címzetteknek. Sok minden nem működik ideális módon, de általában az írásos jelentések, az írásos kérdések, az írásos jelzések igen. Nem állítom, hogy minden esetben, de a mi esetünkben döntő módon beváltak. Az írásos megkeresésre érdemi válasz várható, vagy legalábbis a kommunikációnak a lehetőségét meg szokták teremteni.

E: Milyen a civil szervezetek megítélése a társadalom szempontjából?

B. A.: A magyar társadalom megosztott ebben a kérdésben, mint sok minden másban is. Egyfelől, ha érintett (és a társadalom jelentős része érintett ilyen-olyan alapítványokban), akkor közreműködik az iskolai feszültségek oldásában, úgy ítéli meg, hogy a civil szervezetek voltaképpen kiegészítő, hasznos tevékenységeket folytatnak. A társadalom nagyobbik fele azonban közömbös, a saját problémáival van elfoglalva, és nem látja az összefogásban rejlő lehetőségeket. Csapódik ide, csapódik oda, nincs is információja a civil szervezetekről. Miért lenne? A probléma az, hogy Magyarországon az adópolitikával és a kormányzati politikával igazán komoly támogatást nem kaptak a civil szervezetek. Hihetetlenül diverzifikált a civil valóság, egyfelől érthetetlen a sok tízezer civil szervezet léte, másfelől pedig érthető, mert egyik sem lépi át a kritikus tömeget. Ahhoz képest, amit a nagyvilágban, pl. Angliában vagy Németországban látok, nincs összemérhető társadalmi elismertségünk, nem vagyunk olyan súlyos szereplők a közügyek intézésében.

E: Köszönöm a beszélgetést!

Interjú Sáska Gézával, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének közoktatási szakértőjével

Educatio: A szakmai szervezetek szerepét szeretném feltárni az oktatásirányításban, a döntéshozásban. E kutatás keretében interjúkat készíték különböző konzultatív testületek tagjaival. A neveddel találkoztam a Közoktatás-politikai Tanácsban is, meg a Közoktatási Érdekegyeztető Tanácsban is. Beszéljünk először arról a szervezetről, amelyet ezekben a testületekben képviselsz!

Sáska Géza: A rendszerváltás környékén az volt az általános politikai hangulat, hogy itt mindenki egyenrangú, nem szabad domináns ideológiákat és domináns érdekcsoportokat létrehozni, ezért az egyeztetés az a forma, amelyben az egyenrangú felek leülnek, nézetet cserélnek, és az okos emberek bölcs kompromisszuma majd létrehozza azt a fajta konstrukciót, amelynek alapján megszületik a formálisan működő szervezet döntése. Ez volt az SZDSZ-ben és az MSZP-ben is meglévő bázis-attitűd; ugyanez az eszme uralkodott az iskolák tantestületében, ahol a tantestület kollektíven dönt a munkahelyük minden lényeges kérdésében: ki legyen az igazgató, mit tanítsanak, mi legyen az iskola szervezete és rendje.

Voltaképpen ez az az ős-szocialista eszmerendszer, amely Magyarországon utoljára az 56-os munkástanácsokban jelenik meg, de a 80-as években, a Szolidaritás mozgalomban is ugyanez az eszmerendszer volt a meghatározó. Azt hozzá kell tennem, hogy ez nem a rendszerváltás vezető ideológiája, hanem már a 80-as években a Magyar Szocialista Munkáspárton belüli baloldali radikális, '56-ban még fiatal, Jugoszláviát referenciának tekintő, a szovjet típusú demokratikus centralizmust elutasító politikai ágenséké is. Az öngazgatás formáját valamennyi ágazatban, valamennyi állami munkahelyen bevezetik, persze kellő pártirányítás mellett. A korábban egységes állami szféra csak a rendszerváltás után